

Yhteenveto asiantuntijaseminaarien tuloksista

Liikunta ja elinympäristö-temaan liittyvän tutkimuksen puitteissa pidettiin viisi koulutusta eri puolilla Suomea vuosina 2007–2008. Koulutuksen järjestivät ko. alueen lääninhallitus ja alueellinen ympäristökeskus yhdessä Oulun yliopiston yhdyskuntasuunnittelun laboratorion kanssa. Seminaarit suunnattiin sekä kuntien kaavoittajille ja rakennustarkastajille, että kuntien liikuntatoimesta ja liikuntaedellytysten kehittämistä vastaaville viranhaltijoille ja näiden toimialojen luottamushenkilöille. Yhteisen keskustelun ja asioiden käsittelyn toivottiin luovan hyvän pohjan yhteistyön jatkamiselle ja edelleen kehittämiseksi kunnissa. Oulun, Joensuun ja Vaasan Liikunta ja elinympäristö-koulutuksen yhteydessä tehtiin osallistujille kysely, jossa haettiin suuntaviivoja kentältä tulevaisuuden liikuntaympäristöihin, toimialojen yhteistyöhön, tietolähteisiin, kuntarajat ylittävään yhteistyöhön ja tietopakettiin. Kysely oli luonteeltaan laadullinen, tarpeita kartoittava ja suuntaa antava.

Kysely

- Millaisille liikuntaympäristöille on mielestänne tulevaisuudessa kysyntää?

Vastaajat uskoivat tulevaisuudessa olevan kysyntää lasten luonnollisille liikuntapaikoille, liikuntapainotteisille päiväkodeille, lähiliikuntapaikoille sekä luontoliikunnalle. Nuorten arveltiin kaipaavan ”luovia” liikuntapaikkoja vastapainoksi täysin valmiiksi rakennetuille kentille. Vastauksissa huomioitiin iäkkäiden ihmisten määrän kasvu; esteettömien liikuntapaikkojen kysyntä kasvaa ja usean eri sukupolven liikuntaympäristöt nähtiin mielekkäinä ja monia tahoja palvelevina. Tulevaisuudessa tarvitaan myös helposti saavutettavia ja yhtenäisiä reitistöjä, kevyenliikenteen väyliä ja polkuja, erilaisia reittiverkostoja, jotka tukevat toisiaan. Vastauksissa mainittiin myös rakennetut, hyvien joukkoliikenneyhteyksien varrella sijaitsevat ”viihdeliikunta”-vapaa-ajan keskuksat ja toisaalta vastapainona tarve ”suunnittele mattomille” rakennetuille liikuntaympäristöille, joita käyttävät mm. rullalautailu ja parkour. Liikkumisen motiivin ja sisällön uskotaan painottuvat tulevaisuudessa elämyksellisyyden hakemiseen vastapainona hektiselle elämäntavalle. Tällöin arkiliikuntaa voisi edistää esimerkiksi miellyttävä työmatka, elävät kaupunkikeskustat ja toiminnalliset kaupunkipuistot.

- Kunnissa liikuntatoimen vastuulla on liikuntapaikkasuunnitelman laatiminen. Vastaavasti teknisen toimialan vastuulla on maankäytön suunnittelu ja kaavoitus. Miten nämä kaksi toimialaa ovat vuorovaikutuksessa keskenään? Missä vaiheessa liikuntapaikkasuunnitelman ja vastaavasti kaavojen laatimisen aikana yhteydenpito olisi hyödyllisintä?

Yhteistyötä liikuntatoimen ja teknisen toimialan välillä pidettiin tärkeänä läpi kaavoitusprosessin ja erityisesti alkuvaiheen yhteydenpito olisi tärkeätä. Esimerkiksi kuntien yhteisen tai muiden useita kuntia koskettavien maankäyttösuunnitelmien laadinnan yhteydessä kaivattiin erityisiä yhteisiä teemapäiviä. Aloitetta yhteistyöhön toivottiin kaavoittajalta. Osapuolille nähtiin tärkeäksi yhteisen strategian luominen ja tietoinen toimintatapojen kehittäminen. Konkreettinen ehdotus yhteistyön tiivistämiseksi on fyysinen läsnäolo; tekninen toimi ja liikuntatoimi työskentelisivät saman katon alla. Pienemmissä kunnissa tämä varmastikin on arkipäivää, mutta suuremmissa kaupungeissa ko. toimijat eivät välttämättä ole edes koskaan tavanneet. Toimintatavoissa kautta linjan on vielä kehittämisen varaa, kuten kommentista ”*kunnassani kaikki tämä on vielä lapsen kengissä*” tulee ilmi. Tiedonkulkuun konsulttisuunnittelijoiden kanssa tulisi kiinnittää huomiota ja tiedon tulisi välittyä riittävän aikaisessa vaiheessa.

- Mitä liikuntaa tai sen ympäristöjä koskevia yleisiä ja/tai kuntakohtaisia tietolähteitä maankäytön suunnittelussa kaivataan?
- Voisiko eräs liikuntaa koskevan tiedon muoto olla "faktakortti", jossa esitellään jokin liikuntalaji tai -ympäristö sen vaatimine yleispiirteisine mitoitustietoineen?
- Jos kyllä, mistä lajista tai liikuntaympäristöstä kaipaisitte ensisijaisesti tietoja?
- Mitä maankäyttöä koskevaa tietoa liikuntatoimessa kaivataan? Ovatko kaavoitusprosessin vaiheet ja osallistumiskäytännöt tuttuja?

Tarvittaviksi tietolähteiksi nimettiin mm. liikuntapaikkasuunnitelma, viherverkkosuunnitelma, kevyen liikenteen ja ulkoilureittien suunnitelma. Kuntakohtaiseksi tietolähteeksi sopisi myös kunnan liikuntastrategia, josta kävisi ilmi mitä tavoitellaan pitkällä tähtäimellä. Tietoa kaivataan myös erikoisliikuntapaikoista, kuten ratsastuksesta, ampuma- ja moottoriturheilusta, yleensäkin uusista lajeista ja yhteisöllisyyttä lisäävistä liikuntapaikoista.

Faktakorttia kannatettiin vastauksissa ja www-muoto todettiin toimivaksi. Mitoitustietoja kaivattiin rullalautailusta ja muista nuorisolajeista, uusista lajeista ylipäänsä. Myös tietoa kunnossapidosta ja kalustovaatimuksista tarvittaisiin, koska se vaikuttaa mitoitukseen. Kasvavissa tai supistuvissa kunnissa olisi myös hyötyä olemassa olevien liikuntaympäristöjen muuntelumahdollisuuksista tarpeiden mukaan ja niiden uusiokäytöstä. Yleinen puute on lähtömateriaalin olemattomuus esimerkiksi reitistöistä. Vakiintuneista hiihtoladuista ja luontopoluista ei välttämättä ole mitään tietokantaa. Kaiken tiedon tulisi olla nopeasti ja helposti saatavilla.

Kaavoitusprosessin kulusta ja osallistumiskäytännöistä kaivataan tietoja muihin hallintokuntiin, erityisesti liikunta- ja sivistyspuolelle. Kaavoitusprosessi ei ole liikuntatoimen edustajille aina tuttu, halua olla mukana alusta asti kuitenkin on. Kommentti: *"Kaikki vaiheet vieraita. Lisää opastusta ja yhteistyötä."*

- Onko yli kuntarajojen ulottuva liikuntapaikkojen ja –verkostojen suunnittelu tarpeen?
- Mitä liikuntaympäristöjä ja –paikkoja mahdollinen ylikunnallinen yhteistyö voisi koskea?

Yli kuntarajojen ulottuvaa liikuntaympäristöjen suunnittelua pidettiin tarpeellisena. Yhteistyön kohteina mainittiin ylikunnallisten reitistöjen jatkuvuus ja palveluiden keskittäminen. Isoja investointeja voisi tarpeen tullen sopia ja jakaa ja yhteistyöllä poistaa/ehkäistä mahdollisia päällekkäisyyksiä palveluissa. Myös useaa kuntaa palvelevien erityislajipaikkojen saavutettavuuteen voisi kiinnittää huomiota loogisella joukkoliikenteellä. Eri kuntiin toivottiin myös samoja pelisääntöjä eli esimerkiksi mopoilun kieltäminen kevyen liikenteen väylillä.

- Jos liikunnan ja elinympäristön välisistä linkityksistä kootaan yhteen tietopakettia, missä muodossa näkisitte sen mieluiten julkaistavan? Kovakantisena kirjana, opaskirjana (esim. YM Suomen ympäristö -sarja), RT-korttina, www-sivuilla, joiden lisukkeena pieni painettu esite vai jonain aivan muuna?
- Kenelle tällainen aineisto tulisi suunnata? Ammattisuunnittelijoille, kansalaisille, päättäjille vai kaikille heistä erikseen tai yhdessä?

Tietopakettia pidettiin tarpeellisena. Kannatusta saivat opaskirjamuoto ja www-sivut. Mahdollisen sähköisen oppaan kanssa toivottiin pientä esitettä virkistämään muistia. Aineisto haluttiin suunnata mahdollisimman monelle taholle vuorovaikutuksen arkipäiväistämiseksi. *"Suunnataan ammattisuunnittelijoille ja päättäjille, asukasyhdistyksille, liikuntajärjestöille ja seuroille."* Kuntapäättäjien koulutus tulisi tapahtua heti uusien päättäjien valinnan jälkeen.

Alueidenkäytön sekä liikunnan asiantuntijat arvioivat, että tulevaisuudessa on kysyntää liikuntaympäristöille, joissa on huomioitu eri-ikäiset käyttäjät ja joiden saavutettavuus on hyvä. Myös arkiliikunnan ympäristöjen merkityksen uskottiin nousevan. Liikunnan elämyksellisyyden

arvioitiin olevan tulevaisuudessa entistä tärkeämpi motiivi, mikä saattaa johtaa ”viihdeliikunnan” ympäristöjen kysynnän kasvuun.

Aineiston perusteella yhteistyötoimintatavoissa on vielä paljon kehitettävää, mutta toisaalta halua siihen löytyy sekä teknisen- että liikuntapuolen ihmisiltä. Liikunta on aiheena sen verran maanläheinen ja helposti lähestyttävä, että siihen on helppo päästä sisälle ja muodostaa mielipiteitä, toisin kuin ”maallikon” ymmärtää vaikealukuisia kaavakarttoja ja -selostuksia. Kuntien liikuntatoimen viranhaltijat tarvitsisivat enemmän opastusta kaavoitusprosessista ja siihen osallistumisesta. Kiire kaavoittajan työssä heijastuu toiveena nopeasti ja helposti saatavilla olevasta tiedosta. Tällöin yhteistyö ja liikuntatoimen osallistuminen pitäisi saada integroitua tiiviisti kaavoitusprosessiin, ettei se kuormittaisi entisestään raskasta kaavoitusprosessia.